

Nota voor Burgemeester en Wethouders

Team: Projecten, Realisatie en Ontwikkeling

Onderwerp:

verplaatsing Indiëmonument Grote Kerkhof

Notagegevens

Bestuursorgaan	: B-en-W 8-11-2022
Notanummer	: 2022-836
Datum	: 8-11-2022
Programma	: 03-Leefomgeving
Portefeuillehouder	: Wethouder Walder,
Bijlage(n)	: Advies De Wachtende Moeder - KOR.pdf,Bijlage 2 bij nota Indiemonument.docx

Parafering

14-10-2022: Wethouder17-10-2022: Programmamanager16-10-2022: Wethouder03-11-2022: Wethouder03-11-2022: Programmamanager

Agendering

* 17-10-2022: Gemeentesecretaris/algemeen directeur

* 03-11-2022: Gemeentesecretaris/algemeen directeur

Definitieve akkoord

9-11-2022

B & W d.d.: 8-11-2022

Besluit

1. Het vastgestelde ontwerp aan te houden conform Schetsontwerp en Definitief Ontwerp en het kunstwerk op de geplande plek te plaatsen
2. Het advies KOR betreffende het weglaten van fietsnieten te honoreren gedurende een proefperiode gedurende de eerste helft van het jaar 2023
3. Na zes maanden de fietsparkeersituatie te evalueren. Wanneer er zwaarwegende redenen zijn om van het DO af te wijken alsnog besluiten de fietsnietjes anders uit te voeren dan in het DO. Dit na een zorgvuldige overweging met belanghebbenden waarbij alle belangen boven tafel komen en worden gewogen
4. De Adviesraad Kor hierover schriftelijk te informeren. De adviesraad ontvangt na de definitieve besluitvorming schriftelijk bericht over het door het college van burgemeester en wethouders en/of de gemeenteraad genomen besluit
5. De raadsmededeling vast te stellen
6. De stukken aan te bieden aan de raad

De nota en het besluit openbaar te maken nadat de KOR en de kunstenaar over het besluit geïnformeerd zijn

Inleiding

Het Grote Kerkhof is opnieuw ingericht nadat de parkeervoorziening op het plein is verdwenen. Basis voor de herinrichting is het door de raad vastgestelde schetsontwerp en het door het college vastgestelde definitief ontwerp van Bosch&Slabbers. Onderdelen van de nog uit te voeren werkzaamheden zijn: het plaatsen van bomen, de fietsparkeervoorzieningen en het verplaatsen van het

Indië-monument "de Wachtende Moeder" in de cirkel nabij de Duimpoort (doorgang naar de IJssel).

Omdat De wachtende Moeder behoort tot de gemeentelijke collectie laat de gemeente Deventer zich bij het plaatsen en verplaatsen van kunstwerken adviseren door de Adviesraad Kunst in de openbare Ruimte (KOR) conform verordening inzake de adviesraad voor de beeldende kunst (art. 82 Gemeentewet). verordening inzake de adviesraad voor de beeldende kunst | Gemeente Deventer
[<https://archieff.deventer.nl/besturen/verordeningen/verordening-inzake-de-adviesraad-voor-de-beeldende-kunst>]

In de bijlage is het advies van de Adviesraad KOR betreffende verplaatsing van het Indië monument opgenomen. Uit het advies blijkt dat de KOR blij is met de voorgestelde positie, maar de adviesraad oordeelt negatief over de voorgenomen plaatsing van de fietsnietjes rondom de bomen. Naar de mening van de adviesraad zal de aanwezigheid en positionering van de fietsen op deze plek onacceptabele afbreuk doen aan de uitstraling van het kunstwerk. Tevens is de adviesraad van mening dat de fietsnieten een sterke negatieve invloed hebben op de ruimtelijke kwaliteit van deze locatie die met zorg en goed ontwerp is verhoogd.

Door het advies adviesraad KOR ontstaat een strijdigheid omdat wordt afgeweken van het vastgestelde schetsontwerp en definitief ontwerp, en daarmee een belangrijke voorziening voor het parkeren van fietsen vervalt. Deze situatie raakt de portefeuilles Kunst, Openbare ruimte en Binnenstad. Er is overlegd en een compromisvoorstel voor alternatieve fietsparkeerplekken gedaan, dit voorstel is afgewezen. Hierdoor vallen we terug op het DO. Dit vastgestelde DO wordt aangehouden en het kunstwerk op de geplande plek geplaatst. Daarbij is het volgende afgesproken:

* Het advies KOR betreffende het weglaten van fietsnieten gehonoreerd gedurende een proefperiode gedurende de eerste helft van het jaar 2023.

* Na de eerste 6 maanden van 2023 wordt de fietsparkeersituatie geëvalueerd. Wanneer er zwaarwegende redenen zijn om van het DO af te wijken (zoal wanneer in de praktijk blijkt dat er helemaal geen fietsparkeerprobleem ontstaat of er blijken acceptabele alternatieve locaties te vinden voor het fietsparkeren) alsnog besluiten de fietsnietjes anders uit te voeren dan in het DO. Wanneer dit het geval is alle belangen boven tafel krijgen en deze zorgvuldig wegen alvorens tot een blijvend besluit over te gaan.

* De Adviesraad Kor wordt hierover schriftelijk geïnformeerd.

Beoogd maatschappelijk resultaat

De afronding van een mooie nieuwe inrichting van het Grote Kerkhof waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van het Indiëmonument.

Kader

Aan deze nota is de volgende besluitvorming vooraf gegaan:

- Nota B&W en Raadsmededeling 23 maart 2021, nummer 2021-000449: vaststellen definitief ontwerp Grote Kerkhof en Stromarkt
- Raadsbesluit 12 mei 2020, voorstelnummer 2020-000558: vaststelling schetsontwerp Grote Kerkhof/Stromarkt/Nieuwe Markt, en beschikbaar stellen gereserveerd krediet voor uitvoering Stromarkt en Grote Kerkhof
- Raadsmededeling 2019-889, 2019-1799, 2019-2186: voortgang participatietraject met placemaking
- Bestuursakkoord 2018-2022: voornemen autoluw Grote Kerkhof gekoppeld aan nieuw

inrichtingsplan

- Raadsbesluit 2017, 15 oktober: besluit tot herinrichting Grote Kerkhof obv draagvlak
- Auteurswet [<http://www.wetboek-online.nl/wet/Auteurswet.html>], artikel 25 en jurisprudentie volgend uit artikel 1c en d

Betrokken partijen en participatie

- Adviesraad Kunst in de openbare ruimte, adviseert zeer positief ten aanzien van de nieuwe plek van het kunstwerk maar adviseren de fietsnieten niet te plaatsen.
- kunstenaar Karoly Szekeres (persoonlijk benaderd): ziet graag dat de fietsnietjes vervallen, en wil betrokken zijn bij de verplaatsing om mee te kijken in de positie van het kunstwerk
- projectteam Lebuinuspleinen
- Regiegroep Lebuinuspleinen: geïnformeerd tav de voorgestelde oplossing, en heeft hierop geen commentaar
- adviseur Kunst in de Openbare Ruimte, team Beleid
- directeur Kunstenlab
- portefeuillehouder Cultuur en portefeuillehouder Binnenstad.

Argumenten voor en tegen

Argumenten voor de voorgestelde oplossing:

1. het participatief tot stand gekomen en door B&W vastgestelde ontwerp wordt niet aangetast, met uitzondering van het gelijk plaatsen van de fietsnieten
2. het advies van de adviesraad KOR wordt overgenomen
3. De voorgestelde oplossing laat zien dat is geluisterd naar belanghebbenden en de rechten van de kunstenaar zijn meegewogen, en is gekomen tot een inrichting van het Grote Kerkhof waarbij alle belangen evenwichtig gewogen zijn.
4. De positie van het kunstwerk is zeer positief ontvangen bij de KOR, en ook de kunstenaar is verheugd met de betere positie.

Argumenten tegen de voorgestelde oplossing

1. er wordt bij de voorgestelde oplossing in geringe mate afgeweken van het door het college vastgestelde ontwerp wat participatief tot stand is gekomen. Dit zou kunnen leiden tot reactie van betrokkenen.
2. de fietsnieten worden vooralsnog niet geplaatst

Financiële consequenties en dekking

De verplaatsing van het Indië-monument, het plaatsen van fietsnietjes en inrichten van de cirkel maakt onderdeel uit van de herinrichting van het grote Kerkhof.

Openbaarmaking en communicatie

Alle betrokkenen ontvangen een brief of mail voorafgaand aan openbaarmaking besluit.

Aanpak en uitvoering

Na besluit door het college wordt de voorgestelde oplossing in week 44 en 45 uitgevoerd. Het verplaatsen van het monument wordt uitgevoerd door De Kunstwacht, welke ook het beheer en onderhoud van kunstwerken in Deventer uitvoert.

Het collegebesluit betreffende het Advies Adviesraad KOR wordt conform artikel 4, lid 2 en 3 afgehandeld:

* 2. Het college van burgemeester en wethouders geeft bij haar definitieve besluit en/of voorstel aan de gemeenteraad aan op welke wijze met het terzake uitgebrachte advies rekening is gehouden. Afwijking van het advies wordt met redenen omkleed. Het advies wordt bij het definitieve besluit gevoegd.

* 3. De adviesraad ontvangt na de definitieve besluitvorming schriftelijk bericht over het door het college van burgemeester en wethouders en/of de gemeenteraad genomen besluit.

RAADSMEDEDELING

Onderwerp	verplaatsing Indiëmonument Grote Kerkhof		
Mededelingnummer	2022-836	Portefeuillehouder	Wethouder Walder,
Team	DEV-PRO	Datum B en W besluit	8-11-2022

Inleiding: waarom deze mededeling

Het Grote Kerkhof is opnieuw ingericht nadat de parkeervoorziening op het plein is verdwenen. Basis voor de herinrichting is het door de raad vastgestelde schetsontwerp en het door het college vastgestelde definitief ontwerp van Bosch&Slabbers. Onderdelen van de nog uit te voeren werkzaamheden zijn: het plaatsen van bomen, de fietsparkeervoorzieningen en het verplaatsen van het Indië-monument "de Wachtende Moeder" in de cirkel nabij de Duimpoort (doorgang naar de IJssel).

Kader

Aan deze nota is de volgende besluitvorming vooraf gegaan:

- Nota B&W en Raadsmededeling 23 maart 2021, nummer 2021-000449: vaststellen definitief ontwerp Grote Kerkhof en Stromarkt
- Raadsbesluit 12 mei 2020, voorstelnummer 2020-000558: vaststelling schetsontwerp Grote Kerkhof/Stromarkt/Nieuwe Markt, en beschikbaar stellen gereserveerd krediet voor uitvoering Stromarkt en Grote Kerkhof
- Raadsmededeling 2019-889, 2019-1799, 2019-2186: voortgang participatietraject met placemaking
- Bestuursakkoord 2018-2022: voornemen autoluw Grote Kerkhof gekoppeld aan nieuw inrichtingsplan
- Raadsbesluit 2017, 15 oktober: besluit tot herinrichting Grote Kerkhof obv draagvlak
- Auteurswet [<http://www.wetboek-online.nl/wet/Auteurswet.html>], artikel 25 en jurisprudentie volgend uit artikel 1c en d

Kern van de boodschap

Over de verplaatsing van het kunstwerk/oorlogsmonument "De Wachtende Moeder" is advies uitgebracht door de Adviesraad Kunst in de openbare Ruimte (KOR) conform verordening inzake de adviesraad voor de beeldende kunst (art. 82 Gemeentewet). Uit het advies blijkt dat de KOR blij is met de voorgestelde positie, maar de adviesraad oordeelt negatief over de voorgenomen plaatsing van de fietsnietjes rondom de bomen. Daarom is afgesproken het definitief ontwerp aan te houden, maar de fietsnietjes nog niet te plaatsen om eerst te zien hoe de situatie met fietsparkeren zich ontwikkelt.

Nadere toelichting

Omdat De wachtende Moeder behoort tot de gemeentelijke collectie laat de gemeente Deventer zich bij het plaatsen en verplaatsen van kunstwerken adviseren door de Adviesraad Kunst in de openbare Ruimte (KOR) conform verordening inzake de adviesraad voor de beeldende kunst (art. 82 Gemeentewet). verordening inzake de adviesraad voor de beeldende kunst | Gemeente Deventer [<https://archieff.deventer.nl/besturen/verordeningen/verordening-inzake-de-adviesraad-voor-de-beeldende-kunst>]

In de bijlage is het advies van de Adviesraad KOR betreffende verplaatsing van het Indië monument opgenomen. Uit het advies blijkt dat de KOR blij is met de voorgestelde positie, maar de adviesraad oordeelt negatief over de voorgenomen plaatsing van de fietsnietjes rondom de bomen. Naar de mening van de adviesraad zal de aanwezigheid en positionering van de fietsen op deze plek onacceptabele afbreuk doen aan de uitstraling van het kunstwerk. Tevens is de adviesraad van mening dat de fietsnieten een sterke negatieve invloed hebben op de ruimtelijke kwaliteit van deze locatie die met zorg en goed ontwerp is verhoogd.

Door het advies adviesraad KOR ontstaat een strijdigheid omdat wordt afgeweken van het vastgestelde schetsontwerp en definitief ontwerp, en daarmee een belangrijke voorziening voor het parkeren van fietsen vervalst. Deze situatie raakt de programma's Cultuur, Leefomgeving en Economie (Binnenstad). Er is overlegd en een compromisvoorstel voor alternatieve fietsparkeerplekken gedaan. Dit voorstel is afgewezen door de KOR. Hierdoor vallen we terug op het definitief ontwerp (DO). Dit vastgestelde DO wordt aangehouden en het kunstwerk op de geplande plek geplaatst. Daarbij is het volgende afgesproken:

- * Het advies KOR betreffende het weglaten van fietsnieten wordt gehonoreerd gedurende een proefperiode gedurende de eerste helft van het jaar 2023.
- * Na de eerste 6 maanden van 2023 wordt de fietsparkeersituatie geëvalueerd. Wanneer er zwaarwegende redenen zijn om van het DO af te wijken (zoal wanneer in de praktijk blijkt dat er helemaal geen fietsparkeerprobleem ontstaat of er blijken acceptabele alternatieve locaties te vinden voor het fietsparkeren) alsnog besluiten de fietsnietjes anders uit te voeren dan in het DO. Wanneer dit het geval is alle belangen boven tafel krijgen en deze zorgvuldig wegen alvorens tot een blijvend besluit over te gaan.
- * De Adviesraad KOR wordt hierover schriftelijk geïnformeerd.

Alle betrokkenen zijn voorafgaand aan de openbaarmaking van het besluit.

Advies Adviesraad Kunst Openbare Ruimte

Initiatiefnemer Gemeente Deventer
Project De Wachtende Moeder

Uitgangspunten

De Adviesraad adviseert het college van B&W over kunstopdrachten en -initiatieven in de openbare ruimte, in het kader van de gemeentelijke visie 'De sokkel voorbij' (2010):

- **Artistiek-inhoudelijke kwaliteit.** De Adviesraad adviseert over de intrinsieke waarde en kwaliteit van kunst in de openbare ruimte.
- **Participatie.** Bij opdrachten en initiatieven waarbij het draagvlak van de bewoners een grote rol speelt, adviseert de Adviesraad hoe dit op een goede manier vorm te geven en zowel kwaliteit als betrokkenheid te garanderen.
- **Betekenis voor de gemeente Deventer.** De Adviesraad adviseert over de betekenis van kunst in de openbare ruimte naar vijf locatietypen: prominente plekken, de historische binnenstad, woonwijken, buitenstedelijk gebied en transitieplekken.

Samenvatting van het project

In verband met de herinrichting van het Grote Kerkhof is de gemeente Deventer voornemens om het Indië-monument De Wachtende Moeder van Karoly Szekeres te verplaatsen. De gemeente vraagt de adviesraad om een advies uit te brengen over de voorgenomen locatie.

Artistiek-inhoudelijke kwaliteit

Het kunstwerk De Wachtende Moeder is een bronzen beeld van een hurkende vrouw op een sokkel. Het is in 1999 gemaakt door Karoly Szekeres en herinnert aan plaatsgenoten die omkwamen tijdens de Japanse bezetting van Indonesië (1942-1945) en Nederlandse soldaten die sneuvelden in Nederlands-Indië (1946-1949).

Het realistische beeld toont een naakte vrouwenfiguur: het is een moeder die haar hand zo om haar borst houdt dat het lijkt alsof ze op het punt staat om haar kind te voeden. Haar andere hand reikt naar de onderkant van de sokkel en wijst daarmee naar de 4 urnen. Zowel de houding van de vrouw als haar gezichtsuitdrukking zijn expressief en drukken verdriet uit. Samen met de tekst op de plaquette benadrukt het de ernst van dit monument. Dit beeld is gemaakt in opdracht van Stichting Indië Monument Deventer.

Het kunstwerk is goed van kwaliteit en geeft op toegankelijke en artistieke wijze uitdrukking aan het verdriet om de gevallenen.

Over de kunstenaar

Karoly Szekeres is een Deventer kunstenaar die vooral ruimtelijk werk maakt. Met klassieke methodes maakt hij beelden van verschillende materialen zoals hout, steen brons of een combinatie daarvan. Hij werkt in opdracht, voor overheden, maatschappelijke organisaties en voor particulieren.

Nieuwe locatie

Door de recente herinrichting van het plein is het Grote Kerkhof echt een verblijfspot geworden. De zorgvuldige keuze van bestrating, beplanting en straatmeubilair en de totale vormgeving van het plein als geheel zorgen voor een grote ruimtelijke kwaliteit.

Dit najaar zal ook het laatste deel worden heringericht: de cirkel met nieuwe bomen en het verplaatste Indië-monument in de uiterste zuidelijke punt van het plein.

De cirkel in de bestrating waar deze bomen en het monument komen te staan en die al is aangebracht, is licht verhoogd ten opzichte van de omgeving. Er komen drie bomen (Christusdoorn) die de cirkel markeren. Volgens plan zal het Indië-monument decentraal tegen de lichte helling worden geplaatst (NNW) net buiten de kroonprojectie van de bomen (in volgroeide staat). Het kunstwerk wordt aan de 'binnenkant' van deze cirkel, dus richting kerk geplaatst. Hierdoor wordt de locatie van het monument veel meer onderdeel van het plein en krijgt het een veel prominentere plek. De bomen zorgen voor een natuurlijke achtergrond van het werk. Het kunstwerk wordt ook iets gedraaid, waardoor het de bocht in de bestrating meer volgt. Dit komt de zichtbaarheid vanuit verschillende zichtlijnen van het plein sterk ten goede. De adviesraad is dan ook zeer positief over deze nieuwe locatie.

Wel adviseert de raad de driehoek waarin de bomen worden geplaatst nog iets te draaien zodat ook de zichtlijn op het kunstwerk vanuit de kant van het stadhuis optimaal is.

Er zijn ook 'fietsnietjes' ingetekend in het voorliggende ontwerp, in een halve cirkel rondom elk van de drie bomen. Naar de mening van de adviesraad zal de aanwezigheid en positionering van de fietsen op deze plek onacceptabele afbreuk doen aan de uitstraling van het kunstwerk. Het heeft een sterke negatieve invloed op de ruimtelijke kwaliteit van deze locatie die juist met zorg en goed ontwerp is verhoogd.

Participatie

Voorafgaand aan de werkelijke verplaatsing van het kunstwerk zijn zowel de gemeentelijke adviesraad als de kunstenaar op locatie geweest om de huidige en nieuwe situatie ter plekke te bekijken. Dit bezoek vond plaats samen met de projectleider van de gemeente en ...

Tijdens dit bezoek werd een toelichting gegeven op de plannen en werd ook besproken dat bij de daadwerkelijke plaatsing de kunstenaar betrokken wordt, om in het werk de laatste keuzes te kunnen maken over de finetuning van de positionering.

Uit dit bezoek bleek tevens dat ook de kunstenaar zeer positief is over de voorgenomen verplaatsing. Hij heeft bij deze gelegenheid echter ook zijn grote bezwaren geuit tegen het fiets-parkeren in de directe omgeving van het kunstwerk.

Betekenis voor de gemeente Deventer

Het monument is belangrijk voor de gemeente Deventer omdat het de lokale impact van deze geschiedenis zichtbaar en beleefbaar maakt. Het Indië-monument speelt een rol tijdens de 4 en 5 mei-vieringen.

Conclusie en advies

De adviesraad oordeelt zeer positief over beoogde nieuwe locatie voor het Indië-monument 'De Wachtende Moeder' van Karoly Szekeres. De locatie is zorgvuldig gekozen en vormgegeven en met de verplaatsing zal de zichtbaarheid en uitstraling van het kunstwerk sterk toenemen.

De adviesraad onderstreept het belang van technische afstemming met de kunstenaar over de verplaatsing en over de aanwezigheid van zowel kunstenaar als adviesraad bij de daadwerkelijke verplaatsing zodat ter plekke in het werk de optimale positionering kan worden vastgesteld.

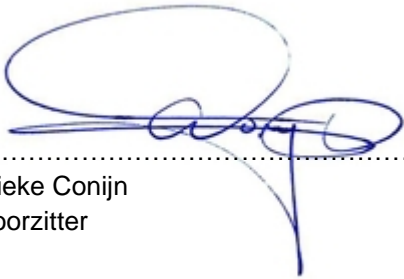
De adviesraad adviseert de ingetekende locatie van de nieuwe bomen nog iets met de klok mee te draaien, zodat de zichtlijn vanaf het stadhuis (NW) richting kunstwerk optimaal is.

De adviesraad oordeelt negatief over de voorgenomen plaatsing van de fietsnietjes rondom de bomen. De hoeveelheid en positionering vormen een onacceptabele inbreuk op de uitstraling van het kunstwerk.

De adviesraad adviseert de gemeente het fiets-parkeren op deze plek helemaal weg te laten en naar de randen van het plein te verplaatsen om de ruimtelijke kwaliteit van het totale plein verder te

vergroten. Mocht dat in dit gebied problemen opleveren voor de verkeersbewegingen van de vuilophaaldienst, dan raadt de adviesraad de gemeente aan te onderzoeken of de ondergrondse containers niet beter verplaatst kunnen worden.

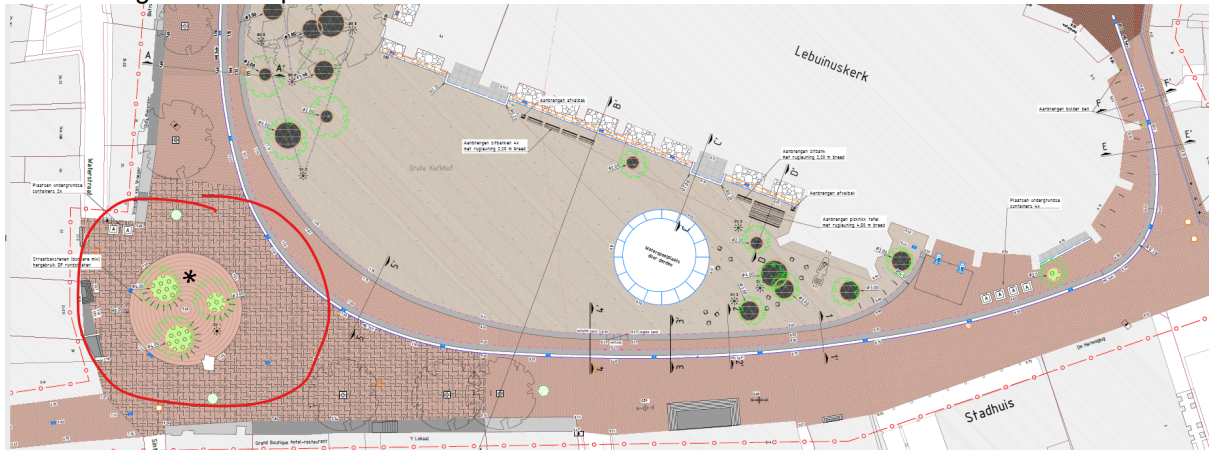
Adviesraad Kunst Openbare Ruimte
d.d. 19 juli 2022

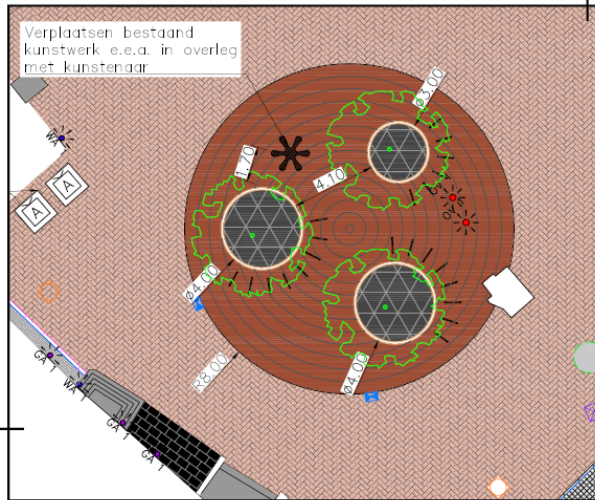
Mieke Conijn
Voorzitter

Bijlage 2 bij nota Indië-monument

Situatie volgens ontwerp Bosch en Slabbers:

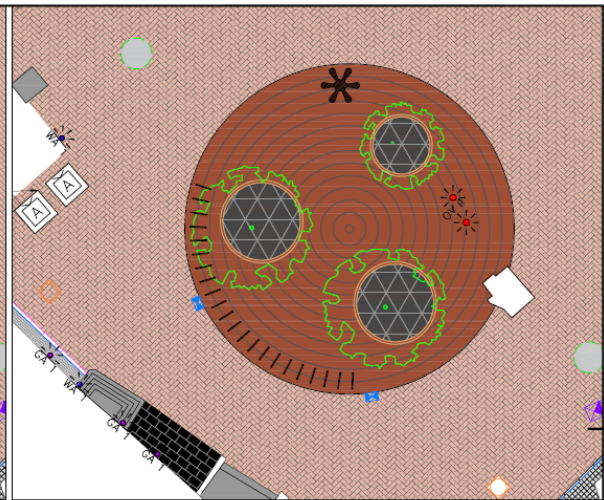

Oplossing 2: Huidig ontwerp

Huidige ontwerp

Oplossing 3

Optionele ontwerp

- Kunstwerk naar voren verplaatst
- Fietsnietjes naar achteren/ uit het zicht verplaatst
- Bomen verder van kunstwerk verplaatst

Oplossing 3 (impressie)

